

**Voigt Vilmos: Finnugrisztika – filológia – folklorisztika.
Válogatott tanulmányok. Szerkesztette: Maticsák Sándor.
Studia Folkloristica et Ethnographica 70.**

Debreceni Egyetemi Kiadó – DE Néprajzi Tanszék, Debrecen,
2018. 530 o.

Reprezentatív válogatást jelentetett meg a Debreceni Egyetem Néprajzi és Finnugor Nyelvtudományi Tanszéke 2018 decemberében: ötven tanulmányt Voigt Vilmos munkásságából. Mondhatnánk, hogy csepp a tengerből, hiszen a szerző publikációs jegyzéke mintegy 2500 tételt tartalmaz. Bizonyára nem volt könnyű dolga a szerzőnek és a szerkesztőnek, amikor dönteniük kellett a válogatásról. Az eredmény viszont magáért beszél. A szerző rendkívül szerteágazó munkásságából sikerült olyan kötetet összeállítani, mely tükrözi széleskörű érdeklődését, legendás nyelvtudásán alapuló olvasottságát és az emberi civilizációk alapos ismeretét az ókortól máig és a világ legtávolabbi zugáig. Nem utolsó sorban minden írás tanúskodik arról a kérlelhetetlen filológiai igényességről, mellyel a szerző nyomába ered egy-egy kérdés kiderítésének. Az életmű sokszínűsége ellenére a kötet tanulmányai mégis egységes, harmonikus egészet alkotnak. Egymást kiegészítő és egymásnak felelgető műveket olvashatunk, melyek bámulatba ejtik a nyelvészt, antropológust, folkloristát, vallás-, irodalom- és művelődéstörténészt egyaránt.

A kötetet végiglapozva egy rendező elv rögtön kitűnik: a művek eredetileg mind magyarországi vagy magyar nyelvű kiadóknál láttak napvilágot, azaz a szerző a magyar olvasónak szánt munkái között válogatott. Ebből következően a tanulmányok többsége magyar nyelvű. Egyetlen tanulmányt olvashatunk két idegen nyelven. Ebben a szerző azt a tényt járja körül és látja el a legrészletesebb filológiai apparátussal, mely szerint Vörösmarty „Szózat” című költeménye hatással lehetett J. L. Runeberg finnországi svéd költő „Hazánk” című versének megszületésére, mely versből később a finn nemzeti himnusz is lett. Ez a tanulmány angol és finn nyelven egyaránt olvasható a kötetben (357–372, 373–386).

A szerző és a szerkesztő bizonyára azt is szem előtt tartotta a válogatáskor, hogy egy egyetemi kiadványnak szolgálnia kell a felsőoktatást is. A kötetben szereplő művek kötelező vagy ajánlott irodalomként kapcsolhatók nyelvészeti, folklorisztikai vagy irodalomtörténeti stúdiumokhoz – egyúttal kutatómódszertani példaként is szolgálhatnak, vagy akár ötletet is adhatnak az ifjú tudóspalántáknak. Voigt Vilmos ugyanis számos tanulmánya végén megfogalmazza, milyen újabb nyitott kérdésekhez vezetett el saját vizsgálódása, milyen irányban lenne érdemes folytatni a kutatást.

Az ötven tanulmány egy kötetben való szerepeltetése nagyban megkönnyíti a téma iránt érdeklődők életét. Ezek az írások eredetileg folyóiratokban, különféle könyvsorozatokban, konferencia- és tanulmánykötetekben vagy antológiák elő- és utószavaként jelentek meg, s most mind egy helyre kerültek. Sőt akadnak olyan tanulmányok is, melyek nyomtatásban itt jelennek meg először: például a Domokos Péter emlékkonferencián elhangzott előadás szövege a Kalevala 150 éves jubileumának finnországi megünnepléséről (247–252), vagy egy másik átfogó tanulmány szintén a Kalevaláról és annak magyarországi recepciójáról. Ez az írás eddig csak a Simoncsics Péter 60. születésnapjára készült CD-n volt olvasható (219–240).

Érdeemes felsorolni, mely folyóiratokban jelentek meg eredetileg a kötetbe beválogatott írások (abc-rendben): 2000, Antik Tanulmányok, BUKSZ, Csodaszarvas, Ethnographia, Filológiai Közlöny, Finnugor Világ, Helikon, Iskolakultúra, Létünk (vajdasági folyóirat), Magyar Nyelv, Múzsák, Nyelvtudományi Közlemények, Rálátás (Bihar vármegye folyóirata), Theológiai Szemle. A felsorolásból kitűnik, hogy a klasszikus tudományos közlemények mellett Voigt Vilmos nem sajnálta az időt és energiát az ismeretterjesztésre sem. Abból a szempontból nincs különbség az írások között, hogy mindegyik igen olvasható, szinte szórakoztató. A messziről száraznak tűnő filológiai adatközléseken is átüt a felfedező szenvedélye, amint az igazság keresésének kalandos útját járja.

Az ötven tanulmány nyolc egységbe van csoportosítva: 1. Áttekintések (egy-egy tudományterület összefoglaló bemutatása, például a balti finn népek folklórja, a finnugor szemiotika vagy a lapp mesék), 2. Sámánizmus, ősvallás, hiedelmek, 3. A honfoglalás előtti magyar kultúra és ennek nyomai 4. A Kalevala, 5. Irodalomtörténet, 6. A modern világ, 7. Ismertetések, 8. Personalia. A válogatás időben lefedi Voigt professzor munkásságát: a kötetben szereplő két legrégebbi tanulmány 1964-ben jelent meg a Helikon folyóiratban (79–89, 500–502), a legújabb viszont 2018-ban még sajtó alatt volt (123–128).

A Nyelvtudományi Közlemények olvasóit talán a leginkább a 3. fejezet tanulmányai érdekeltetik, melyekben izgalmas szótörténeti kutatásokat olvashatunk többek között a magyar *lélek*, *vallás*, *áldozat* és *bűn* szavakról. Az etimológiai eredmények újragondolása mellett tág földrajzi, művelődés- vallás- és jogtörténeti kontextusban jelennek meg ezek a fogalmak. S közben mi is kapunk egy kedves fricskát: „A nyelvészek egyébként, minél pontosabb nyelvtörténeti adatokat tárnak fel, annál váratlanabb következtetésekhez jutnak” (183. l.)

A 6. fejezetbe (A modern világ) azokat az írásokat válogatta be a szerző, melyekből kiderül, hogy jól ismeri a tudomány legújabb eredményeit, legyen szó akár a közmondáskutatásról, a finnugor szemiotikáról (mely tudományágnak ő az egyik megalapítója), az oroszországi finnugor népek mai helyzetéről vagy a digitalizáció hozta lehetőségekről.

A lendületes stílusban megírt művek sok személyes utalást is tartalmaznak. A szerző természetesen a Personalia fejezetben közölt írásaiban a legőszintébb.

Ezeknek hősei ifj. Kodolányi János magyar és Felix Oinas észt néprajzkutató, Lauri Honko finn folklorista és Bereczki Gábor magyar nyelvész. Ezekből a visszaemlékezésekből képet kaphatunk a 20. század tudományos és kulturális életéről, közállapotairól.

Bizonyos szempontból összekapcsolható ez a kötet Simoncsics Péternek 2017-ben megjelent gyűjteményes kötetével (Nyelvészekről, nyelvészetről. 33 írás a Möbius-szalag másik oldaláról. Segédkönyvtár a nyelvészet tanulmányozásához 198. Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2017. 256 l.). Mindkét szerző a diszciplínák határait feszegető, a világ jelenségeit időben-térben és szellemiekben egységben látó tudós, aki könnyen szót ért más, hasonlóan széles látókörű, nehezen beskatulyázható személyiségekkel. A két kutató hasonló gondolkozását mutatja az is, hogy mindketten felszólaltak azon a vitán, melyet a budapesti Olasz Intézet szervezett, amikor Angela Marcantonióknak megjelent az uráli nyelvcsalád létét kétségbevonó könyve. Voigt Vilmos felszólalásának kibővített változatát olvashatjuk jelen kötet 45–60. lapján „Vannak-e uráli nyelvek, uráli népek?” címmel.

A debreceni szerkesztők az eredeti tanulmányokat képekkel, könyvek címlapjainak másolataival illusztrálták. Így tették még befogadhatóbbá az adat- és gondolatgazdag írásokat.

CSEPREGI MÁRTA

ELTE BTK

Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet